

قصر و باغ نگارستان

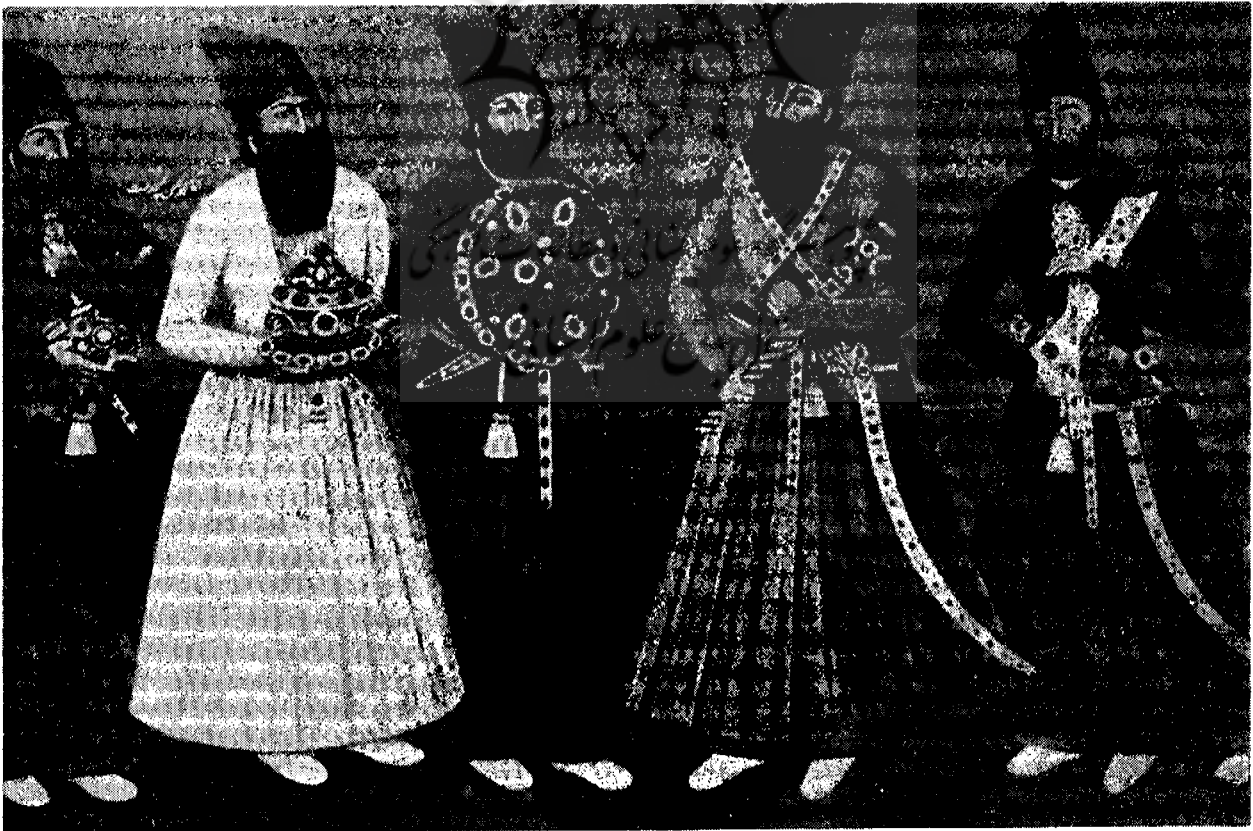
احمد سهیلی خوانساری

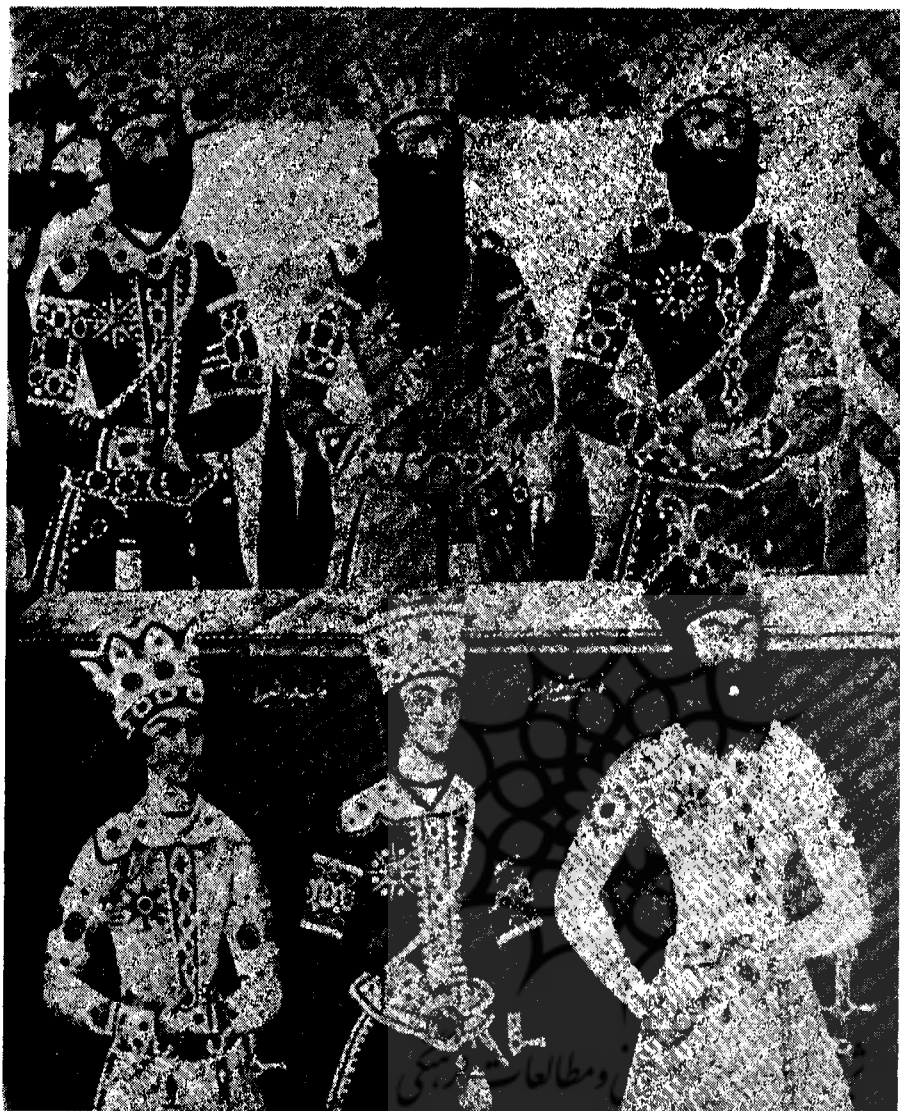
باغ و قصر نگارستان کہ از قصرهای بسیار زیبای فتحعلی شاه بود و در سال ۱۲۲۸ اتمام یافته و دستگاه سلطنت بدان انتقال یافته است لکن شروع و آغاز بنای آن کہ قطعاً دو سه سال طول کشیده بدرستی معلوم نیست .

در دربار فتحعلی شاه بغیر از عبدالله خان معمار باشی و نقاشباشی کہ اکثر ابنیه و نقاشی و معماری آنها ، باهتمام

فتحعلی شاه در دوران سی و نه ساله سلطنت خود در تهران قصر و باغ بسیار ساخت کہ از جمله باغ گلشن ، قصر ماه ، قصر فیروزه ، قصر زر ، قصر آبگینه ، قصر زمرد و باغ و قصر نگارستان را میتوان نام برد .

این قصرها هر یک در تاریخ و زمانی ساخته شده کہ شرح و وصفی جداگانه دارد .

۲

میخورد که گویند مرحوم قائم مقام فراهانی را در این حمام خفه کردند.

این حمام را در قدیم حمام سرسره میخواندند و تا سال ۱۳۴۰ اکثر ستونها و حوضهای آن باقی بوده و از آن حفاظت نمیشد و بهمین سبب تمام سنگهای منقور و منقوش و ستونهای زیبای آنرا مردم ربودند.

در ورودی این قصر و باغ در جنوب آن و مقابل ابنیه ای که بکشیک خانه و محل سکونت نگاهبانان و نوکرها و سرپرست بیوتات منتهی می گشت قرار داشت. تالار سلام چنانکه نگاشته شد در شمال باغ و سمت راست و چپ آنرا اتاقهایی احاطه کرده بود.

ظاهراً این تالار برای سلام و مراسم رسمی ساخته شده بود و بهمین جهت دیوار قسمت شمالی و بدنه شرق و غرب آن

و زیر نظر وی انجام میگرفت آقاجانی اصفهانی از معماران و نقاشان مشهور دربار آن عهد نیز مقرب و این قبیل امور بعد از عبدالله خان اکثر باو راجع می گشت و این قصر و باغ هم بطور قطع باهتمام آنان احداث و بنا گردیده است.

قصر نگارستان که امروز اثری از آن نیست در خارج شهر تهران آن زمان بنا شده و در باغ وسیعی بود که تالار سلام در شمال آن قرار داشت و در وسط باغ، حیاط خلوت و ابنیه و اماکن سلطنتی یک طبقه با سقفهای بلند اطراف آن ساخته شده بود که پنجره های آنها تمام بسمت باغ باز می شد و در قسمت جنوب این حیاط تالاری مصور که در آن تصویر فتحعلی شاه و شاهزادگان و امرا را ساخته بودند نیز دیده میشود.

در قسمت شمال غربی باغ حمامی بسیار زیبا که با ستونهای سنگی حجاری شده و منقش و سنگهای مرمر تزئین یافته بچشم

علینقی میرزا و امام وردی میرزا تمام قد منقوش بود. در سراسر طرف راست یوسفخان سپهدار و آقا محمد (عکس شماره ۱) اسمعیل جواهر خان و آقا محمد حسن پیشخدمت باشی و طرف چپ اسمعیل بیگ سردار - حسنخان قوللر آقاسی و عیسی خان غلام پیشخدمت را تصویر نموده بودند. طرف راست طبقه وردیف بالا تصویر ابراهیم خان سردار کرمان - محمد قاسمخان قاجار سردار - محمد علیخان قاجار قوانلو - میرزا محمدخان بیگلر بیگی دولو - جان محمدخان ایلیخانی دولو - میرزا رضاقلی

باتصویر شاه و شاهزادگان و بزرگان ایل قاجار و امراء و سفرا و حکام تزیین یافته بود قسمت شمالی تالار فتحعلی شاه را که بر تخت جلوس نموده نشان میداد طرف راست بالا نایب السلطنه عباس میرزا - محمدقلی میرزا ملک آراء - حسینعلی میرزا فرمانفرما و طبقه وردیف پائین علی شاه ظل السلطان - شیخعلی میرزا و عبدالله میرزا دارا (عکس شماره ۲) و طرف چپ ردیف بالا محمد علی میرزا دولتشاه - محمد ولی میرزا و محمد تقی میرزا حسام السلطنه وردیف پائین حسنعلی میرزا شجاع السلطنه -

۴

دوستعلی خان معیرباشی - میرزا تقی خان جواهری - آقا جانی معمارباشی - عبدالله خان نقاشباشی و طرف راست ردیف پائین میرزا محمد شفیع صدر اعظم - میرزا بزرگ قائم مقام سرگوراوزلی ایلیچی انگلیس - مستر جیمس ایلیچی دوم - ملکم صاحب ایلیچی سوم (عکس شماره ۳) - تیبوسلطان فرستاده رای اعظم - حسینخان سردار آذربایجان و بیگلربیگی ایروان - محمدصادقخان پسر حسینخان دنبلی - الکسندر میرزا والی گرجستان (عکس شماره ۴) - اسحقخان قرائی سردار خراسان -

منشی الممالک - عبدالله افندی ایلیچی عثمانی - ملاعلی اصغر ملامباشی - میرزا موسی منجم باشی - میرزا احمد حکیم باشی - میرزا محمدخان بیگلربیگی گیلان - میرزا موسی نایب - حسینقلیخان بیگلربیگی ارومی - عبدالله خان بیگلربیگی کاشان و اصفهان - عبدالرحیم خان بیگلربیگی یزد - میرزا یوسف اشرفی وزیر فارس - میرزا محمد رضی صدر تبریزی - فتحعلی خان صبا ملک الشعراء - آقا مهدی ملک الکتاب - میرزا محمد کتاب خوان - میرزا هادی کلانتر فارس -

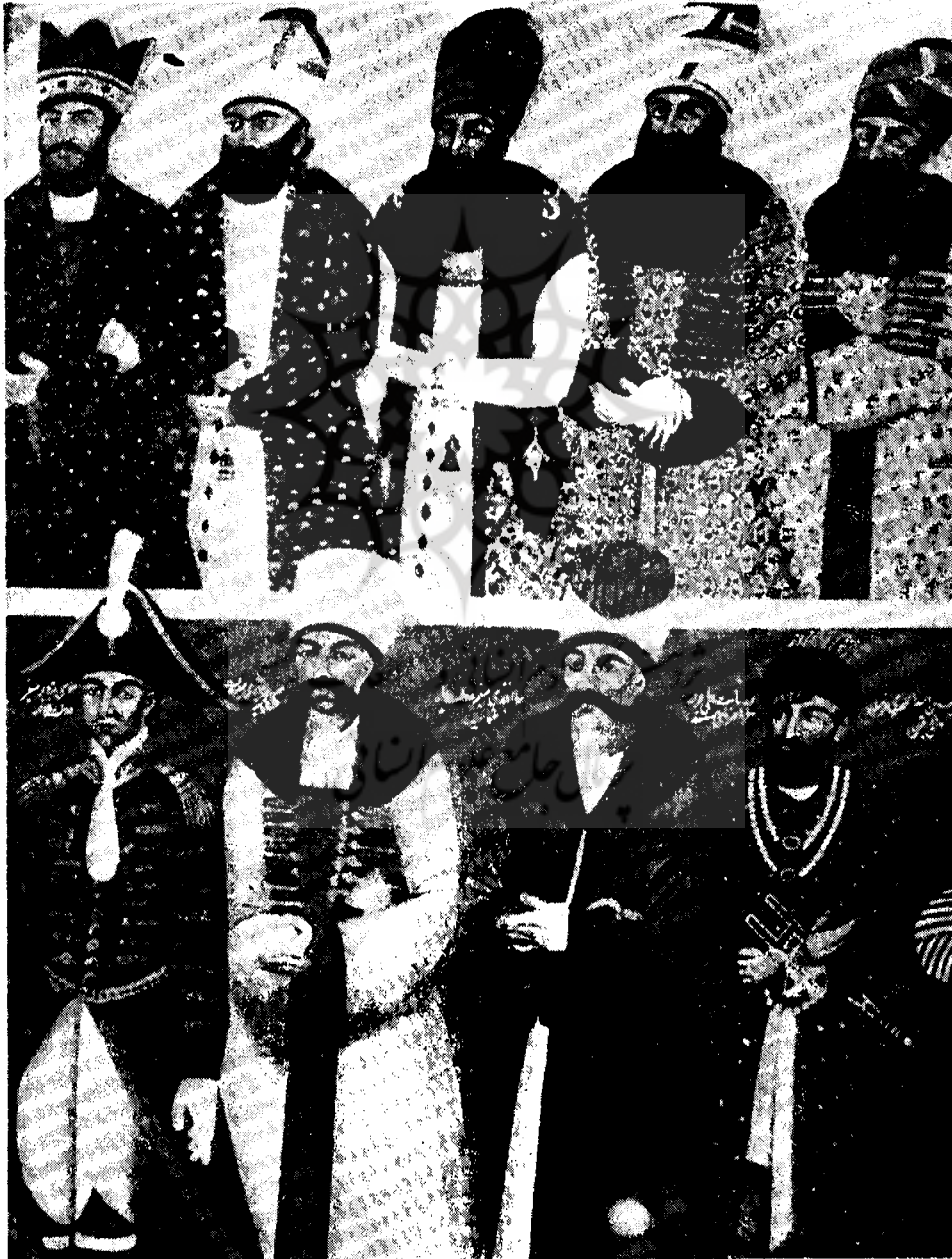

ناصرالدین توره - شاهزاده داراب - شاهزاده فیروز -
 شاهزاده قیصر - شاهزاده اویس - محمد قلیخان قاجار
 قوانلو - مهدیقلیخان قاجار دولو - محمد خان قاجار نایب
 خراسان - محمد ابراهیم خان قاجار دولو - امام قلیخان
 قاجار قوانلو - حاجی محمدحسین خان مروزی - محمد
 حسینخان قاجار قوانلو کشیکچی باشی - حاجی رضاخان
 قاجار دولو - میرزا رحیم شیرازی (طیب شاه) - عبدالحسین
 خان ناظر - عبداللهباشای بابان والی قلعه چوالان و شهرزور -

ابوالفتح خان جوانشیر . امان الله خان والی کردستان - احمد
 خان بیگلربیگی مراغه - محمد خان ایروانی (عکس شماره
 ۵) - امیر گونہ خان ایلخان ایل چشمشکرت - الله یارخان قلیچی -
 محمد حسنین خان والی لرستان - محمد حسینخان عاشقلو
 قراگوزلو - نصرالله خان سردسته حاجی لو قراگوزلو -
 نجف علیخان بجنوردی - محمد نبی خان ملک التتجار - محمد
 خان بیگلربیگی هرزده - علیخان سرکرد - اصلانخان توپچی
 باشی . طرف چپ ردیف بالا : شاه محمود افغان - امیرزاده

مصطفی قلیخان کرمانشاهی زنگنه - محمد خان کرمانشاهی
 زنگنه - بخشی محمدخان اوزبک - محمدولی خان افشار -
 باباعلیخان شاطرباشی - نصرالله خان امیر آخور نوری -
 میرعلینقی خان فندرسکی و طرف چپ ردیف پائین : حاجی
 محمد حسینخان امینالدوله - میرزا عبدالوهاب معتمدالدوله
 نشاط - جنرال گاردان ایلیچی فرانسه - مسیو ژوانی سفیر
 فرانسه - مسیو ژوبر سفیر فرانسه (عکس شماره ۶) - حیرت
 افندی سفیر عثمانی - شاکر افندی سفیر عثمانی - سید ثابت
 علی ایلیچی سند - عوف بن اسد حضرمی فرستاده والی یمن -

شیخ محمد رسول عبدالله بن السعود وهابی - نوروز خان
 ایشیک آقاسی باشی قاجار - فرج الله خان نسقچی باشی افشار -
 جعفر قلیخان قوریساوول باشی نوائی - یحیی خان نایب نسقچی
 باشی افشار - محمودخان نایب ایشیک آقاسی باشی دنبلی -
 فاضلخان جارچی باشی - ذوالفقارخان سرکرده سمنانی و جندقی -
 محمد صالح خان سرکرده عرب - مطلب خان سرکرده دامغانی -
 عبدالله خان سرکرده فیروزکوهی - جعفر قلیخان سرکرده
 لارجانی - قلیچ خان فراشباشی - محمد خان زنبورکچی باشی
 (عکس شماره ۷) نقش شده بود این قصر و باغ در زمان محمد

دانشسرا در آنجا ساختند بعد در محل مدرسه کمال الملک وزارت فرهنگ جدید را بنا کردند .

بامر مظفرالدینشاه از روی این صف سلام مرحوم مصور الملک بهمان اندازه روی بوم نقاشی کرده و در وزارت خارجه قدیم نصب نمود و در آغاز سلطنت شاهنشاه فقید وقتیکه محل وزارت خارجه را که در مقابل وزارت دادگستری قرار داشت خراب کردند و بشیر و خورشید سرخ واگذار نمودند تا بلوهارا بموزه ایران باستان انتقال دادند و این تابلوها اکنون در انبارهای موزه گرد و خاک میخورند .

شاه و ناصرالدینشاه از بیوتات سلطنتی بود و کم کم از نظر افتاد. در اوایل سلطنت احمد شاه بوزارت صنایع مستظرفه و فوائد عامه انتقال یافت . اما کن قسمت جنوبی نزدیک در ورودی را برای تأسیس مدرسه صنایع مستظرفه بمرحوم کمال الملک واگذار کرد . دیوار فاصلی در شمال آن از شرق بغرب کشیده آنرا از قسمت حیاط وسط و بقیه باغ و قصر جدا ساختند و قسمت شمالی که شامل حیاط و باغ و تالار صف سلام بود به مدرسه علمیه داده و در زمان شاهنشاه فقید بدانشسرای عالی واگذار و ابنیه قدیم را معدوم ساخته بنای جدیدی موافق احتیاج آنروز

